Jukka Mattila/VM
Ville Heinonen/TEM
Marjaana Maisonlahti/STM

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Hallituksen esitys HE 73/2023 vp. täydentävät vastaukset valiokuntakuulemisessa esitettyihin kysymyksiin

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on 20.10.2023 toimittanut valtiovarainministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle ja työ- ja elinkeinoministeriölle vastattavaksi eräitä työllisyyttä ja kuntataloutta koskevia vaikutuksia koskevia kysymyksiä. Vastauksena esitettyihin kysymyksiin, vastaamiseen annettu aikataulu huomioiden, todetaan parhaan vastaamiseen käytössä olevan tiedon perusteella seuraavaa:

1. Isoimmat leikkaukset kohdistuvat ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan. Kuinka moni työllistymislaskelmien henkilöistä on ansioturvalta työllistyviä ja kuinka moni 37,21 € peruspäivärahalta/työmarkkinatuelta työllistyviä? Onko vielä muilta tuilta työllistyviä (toimeentulotuelta?).

   Hallituksen esityksessä HE 73/2023 vp on arvioitu, että ehdotetut muutokset lisäävät työllisyyttä 20 400 henkilöllä. Lapsikorotuksen poiston työllisyysvaikutukseksi on arvioitu 10 000 henkilöä. Lapsikorotuksen poisto on reformi, jossa vaikutukset on kaikkein selkeimmin mahdollista jakaa eri työttömyysetuuksien saajien kesken, seuraavasti: ansioturva 3700, peruspäiväraha 2200, työmarkkinatuki 4100 henkilöä (skaalattuina). Lisäksi omavastuuaikaa ja lomakorvauksen jaksottamista koskevien ehdotusten on arvioitu vaikuttavan vähäisessä määrin myös työmarkkinatuen saajien ja peruspäivärahan saajien työllisyyteen. Tästä seuraa, että ehdotettujen muutosten voidaan arvioida vaikuttavan erityisesti ansiopäivärahan saajien työllisyyteen. https://vm.fi/documents/10623/180963988/2023-10-06+Lapsikorotukset+ty%C3%B6llisyys.pdf/76c031e2-9403-f713-4d03-2f199b094ed3/2023-10-06+Lapsikorotukset+ty%C3%B6llisyys.pdf?t=1696833322874

   Hallituksen esityksen HE 73/2023 vp valmistelussa hyödynnetyt korvausastemuutosta koskevat tutkimusjoustot eivät sinänsä ota kantaa siihen, ovatko henkilöt saaneet myös toimeentulotukea. Toimeentulotukeen suoraan liittyvää uudistusta on käsitelty täällä https://vm.fi/documents/10623/180963988/2023-10-06+Toimeentulotuen+asumisnormit.pdf/d69fc4ab-7b38-f1b1-f9f9-6d50d2db3f00/2023-10-06+Toimeentulotuen+asumisnormit.pdf?t=1696833324993 .

2. Ansioturvalta työllistytään nopeasti ja se näkyy eri tahojen julkaisemista tilastoista sekä työllistymiskäyriltä. Valtaosa työllistyy heti ensimmäisten kuukausien aikana. Mikä osa laskelmien työllisyysvaikutuksista tulee, että työllistytään nopeammin ansiosidonnaisella oloaikana? Ja mikä osa työllisistä tulee ansiosidonnaisen maksatuksen loputtua? Onko arviota, missä työttömyyden keston kohdalla työllistyminen on voimakkainta?

   Taannoin julkaistun, vuonna 2017 voimaan tulleen työttömyysturvan keston lyhentämistä koskevan tutkimuksen (ks. https://vatt.fi/ansioturvan-lyhentamisen-vaikutukset-vaihtelevat) perusteella voidaan arvioida, että todennäköisesti työllistyminen voimistuu eniten päivärahakauden keston alkuvaiheilla. Myös aiempi työmarkkinatuen tason muutosta käsittelevä tutkimus (ks. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/180650/vatt-working-papers-143-the-effects-of-unemployment-assistance-on-unemployment-exits.pdf?sequence=1&isAllowed=y) tukee tätä kuvaa myös työmarkkinatuen saajien osalta.

Em. tutkimusten perusteella on mahdollista odottaa, että merkittävä osa työllisyysvaikutuksesta syntyy siitä, että työllistymisen todennäköisyys hyvin varhaisessa vaiheessa työttömyysjaksoa nousee. Hallituksen esityksen HE 73/2023 vp. valmistelun yhteydessä tätä ei kuitenkaan olla arvioitu.

3. Työttömistä noin kolmasosa on perheellisiä. Lapsikorotuksen poisto koskee erityisesti heitä, mutta myös samaan aikaan tulevat muut työttömyysturvan leikkaukset. Kuinka paljon tässä laskelmassa on samoja henkilöitä otettu kahteen kertaan?

Työllisyysvaikutuslaskelmissa ei valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan tulisi olla kysymyksessä tarkoitettua kaksinkertaisuutta. Vaikka erilliset muutokset vaikuttaisivat samoihin työnhakijoihin, seurauksena kyseisten henkilöiden työllistymisen kannustimet muuttuvat enemmän kuin niiden henkilöiden, joita koskettaa vain yksi reformeista, esimerkiksi lapsikorotuksen poisto.

Annetulla aikataululla ei kuitenkaan ole mahdollista eritellä, miten moni juuri hallituksen esityksen HE 73/2023 vp. muutoksista koskettaa mitäkin määrää yksilöitä. Vuoden 2024 voimaan tulevien muutosten kokonaisuuden osalta sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa yhteisvaikutusten arvioinnissa (esim. julkaisun kuvio 5) on esitetty lukuisia eri taulukoita ja kuvaajia, jotka havainnollistavat vuonna 2024 voimaan tulevien muutosten yhteisvaikutusten mittakaavaa suhteessa kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin. Esimerkiksi sitä, miten suurella osalla lapsiperheistä käytettävissä olevat tulot laskevat 10 prosenttia tai enemmän, voidaan tarkastella kuvion 7 perusteella.

4. Miten työllistymisvaikutus on laskettu, kun on pudottu/jouduttu peruspäivärahalle tai työmarkkinatuelle.

Työmarkkinatuelle putoavien (nykytilassa ansiopäivärahaa saavien) osalta on oletettu, että tältä osin kannustimien muutos olennaisesti vastaa tilannetta, jossa ansiopäivärahan taso putoaisi perusosan tasolle. Lähtökohtaisesti henkilöt ovat niitä, jotka nykyisin ovat täyttäneet työssäoloehdon.

5. Työllistymisen todelliset esteet ovat a) osaamisen puute, b) työpaikan ja työntekijän maantieteellinen kohtaanto-ongelma sekä c) työntekijän työkykyisyys/terveys. Mitkä / mikä osa leikkauksista vaikuttaa näitä korjaavasti? Millä mittareilla, jos ei Sisulla, mitataan VM:n hyväksymällä tavalla/kriteereillä, näihin esim. uusilla toimenpiteillä tehtävät työllisyysvaikutukset?

Hallituksen esityksessä HE 73/2023 vp. ehdotettujen reformien ei oleteta korjaavan mainittuja kohtaanto-ongelmia erityisen suoralla tavalla. Tutkimuskirjallisuuden näkökulmasta on perusteltua sanoa, että kysymyksessä mainittujen työllistymisen esteiden lisäksi työttömyysturvan tasolla on vaikutusta työllistymiseen. Hallituksen esitykseen sisältyvät vaikutusarviot kuvaavat tämän vaikutuksen mittaluokkaa.

Koska tutkimuskirjallisuus, jota muutokset edustavat, käsittelee nimenomaan taloudellisten kannustimien muutoksen vaikutusta työllistymiseen, etuusmuutoksista kumpuavien työllisyysvaikutusten tulkinta perustuu siihen, että työllisyysvaikutus syntyy taloudellisten kannustimien muutoksen kautta. Yksilötasolla, usean vaikutuksen yhteisvaikutuksena, on mahdollista, että matalamman etuuden johdosta hyväksytään esimerkiksi aikaisempaa kauempaa kotoa oleva työpaikka, jolloin tätä kautta esityksellä saattaa olla vaikutus myös alueelliseen kohtaanto-ongelmaan.

Lisäksi kysymyksen johdosta todetaan, että käytetyllä mikrosimulointimallilla ei voida arvioida esimerkiksi työkykyyn vaikuttavien toimenpiteiden vaikuttavuutta työllisyyteen; se soveltuu vero- ja etuusmuutosten välittömien vaikutusten arviointiin eikä sillä sinänsä voida suoraan edes arvioida työllisyysvaikutuksia. Työkykyyn ja myös koulutukseen liittyvistä kysymyksistä on kuitenkin olemassa tutkimuskirjallisuutta. Valtiovarainministeriö arvioi työkykyyn ja koulutukseen liittyvien toimenpiteiden

työllisyysvaikutuksia kuten työllisyysvaikutuksia muutoinkin: tapauskohtaisesti saatavilla olevan tutkimuskirjallisuuden ja tilastoaineistojen perusteella.

6. Puhutaanko kokoaikatyöstä, kun puhutaan työllisyysvaikutuksista ja määristä? Miten osa-aikatyön lisääntyminen otetaan huomioon?

   Työllisyysvaikutuksessa on kyse pääasiallisesti kokoaikatyöstä, sillä työssä käyvien henkilöiden osalta suurin osa työstä on kokoaikaista työtä. Kun käytetyissä laskelmissa työllistyminen tapahtuu yleisesti ottaen palkkatasolle, joka on verrokkihenkilöiden palkkataso työmarkkinoilla, tästä seuraa, että työllisyysvaikutuksen henkilömäärässä on kyse kokoaikatyöstä. Palkkataso pitää kuitenkin sisällään osa-aikatyön, mutta eroa sille, mistä viikkotuntimäärästä palkka syntyy, ei sinänsä arviossa tehdä.

7. Miten iso osa työttömistä siirtyy ansiosidonnaisen leikkausten vuoksi siltä muille tuille, esim. toimeentulotuelle, asumistuelle jne.

   Annetulla aikataululla ei ole mahdollista tuottaa tästä erillistä arviota.

8. Perustuuko aikuiskoulutustuen lakkaamisen VM:n tekemät työllisyyslaskelmat sille olettamukselle, että kun on opiskelemassa, niin on poissa töistä ja sitä tulee negatiiviset työllisyysvaikutukset? Onko mitenkään huomioitu sitä, että aikuisopiskelija (30 000 vuodessa) on oppinut jotain uutta/erikoistunut ja työmarkkinakelpoisuus on parantunut esim. vaativimpiin työtehtäviin. Tuleeko siitä jotain työllisyysvaikutuksia?

   Hallituksen esitys HE 73/2023 vp ei sisällä aikuiskoulutustukea koskevaa ehdotusta, ja hallitusohjelman mukaisen aikuiskoulutustuen lakkautuksen vaikutusten arviointi tulee sisältymään erilliseen hallituksen esityksen valmistelua koskevaan hankkeeseen.

   Yleisellä tasolla voidaan tässä vaiheessa kuitenkin jo todeta, että aikuiskoulutustuen negatiivinen työllisyysvaikutus johtuu siitä, että henkilö on poissa töistä tuen johdosta. Opetus- ja kulttuuriministeriön Jatkuvan oppimisen selvityksessä on hyödynnetty aiempaa muutosta aikuiskoulutustukioikeudessa vaikutusten arvioimiseksi. Tämän perusteella vaikuttaisi, että aikuiskoulutustuki ei itse asiassa merkittävästi vaikuta opintojen suorittamiseen. Todennäköisesti siis opintoja suoritettaisiin merkittävissä määrin muin keinoin työn ohessa. On siis ensin eriteltävä vastaus sen suhteen, onko syytä olettaa tuen poistumisen vaikuttavan opiskeluun ylipäänsä.

   Jos oletus olisi, että henkilöt eivät osallistuisi koulutukseen ilman aikuiskoulutustukea, tulisi koulutuksen hyöty huomioida pidemmän aikavälin vaikutuksessa. Tässä tapauksessa tulisi myös huomioida säästyneet koulutusresurssit sekä niiden hyödyntäminen.

   Koulutuspaikoille, joita tällä hetkellä varsin hyvin koulutetut aikuiskoulutustuen saajat käyttävät, tulisi siis ehkä muita ihmisiä – tai koulutuksen resurssit säästyisivät. Jos tilalle tulisi muita ihmisiä, tulisi arvioitavaksi, miten näille kohdentuva koulutus vaikuttaa suhteessa aikuiskoulutustuen saajiin kohdennettuun koulutukseen. Mikäli koulutus olisi yhtä vaikuttavaa, ei pidemmän aikavälin näkökulmasta aikuiskoulutustuesta olisi hyötyä väestön koulutustason näkökulmasta verrattuna siihen, että tukea ei olisi.

   Mikäli vaihtoehtoisen ryhmän kouluttaminen samoilla resursseilla olisi vaikuttavampaa kuin aikuiskoulutustuensaajien, jotka siis ovat varsin vahvasti kiinnittyneitä työmarkkinoille lähtökohtaisesti, olisi aikuiskoulutustuen lakkauttamisella positiivisia pitkän aikavälin työllisyysvaikutuksia, mikäli tämä tässä kuvatulla tavalla parantaisi koulutusresurssien kohdentumista ja olettaisimme, että aikuiskoulutustukea saavat eivät suorittaisi opintoja tuen poistuessa.

Jukka Mattila/VM
Ville Heinonen/TEM
Marjaana Maisonlahti/STM

9. STM:n arvioista, kysyisin, kuinka moni näistä toimenpiteistä kohdistuu samoihin henkilöihin? Ja mikä selittää lukujanne taustaa? Voisitte vielä tarkentaa euromääräisesti vaikutuksia eri henkilöihin? Ja suhdanteen vaikutuksia lukumääriin?

   Yleisellä tasolla voidaan todeta, että työttömyysetuuden hakijoissa on henkilöitä, joita kaikki hallituksen esitykseen HE 73/2023 vp. sisältyvät esitykset voivat koskea (kts. esimerkki hallituksen esityksen sivulla 52-53). Esitystä valmisteltaessa ei olla arvioitu, kuinka monta tällaista esimerkissä kuvattua henkilöä, johon kaikki esitetyt muutokset vaikuttaisivat, työttömyysetuuden hakijoissa voisi olla.

   Vuoden 2024 voimaan tulevien muutosten kokonaisuuden osalta sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa yhteisvaikutusten arvioinnissa on kuitenkin esitetty lukuisia eri taulukoita ja kuvaajia, jotka havainnollistavat vuonna 2024 voimaan tulevien muutosten yhteisvaikutusten mittakaavaa suhteessa kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin.

10. Gini-käyrän muutokset. Mikä osa eri tulodesiilissä on näitä edellä kuvattuja työttömiä ihmisiä? Ja paljonko on muita? Mihin tulodesiileihin on sijoitettu leikkauslaskelmissa syntyneet 50 000–60 000 työllistä?

    Arviota tai kuvausta ei olla tehty erikseen käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen HE 73/2023 vp osalta.

    Reformilaskelmien työllisyysvaikutusten sijoittuminen tulokymmenyksittäin on esitelty VM:n julkaisemassa muistiossa aiheesta https://vm.fi/tyollisyystavoitteiden-seuranta (ks. työllistymisen kannustimet –muistio https://vm.fi/documents/10623/180963988/2023-10-06+Ty%C3%B6llisyys+ja+tulonjako+(1).pdf/715dd274-9a14-f962-7f01-3a009b6d5ae7/2023-10-06+Ty%C3%B6llisyys+ja+tulonjako+(1).pdf?t=1696844975769). Erityisesti kuviossa 3 on kuvattu asiaa käytettävissä olevien tulojen muutoksen näkökulmasta.

11. Miten paljon työssäoloehdon pidennys 6 kuukaudesta 12 kuukauteen lisää kuntien menoja, koska turvan ”nollaaminen” pitkittyy (ja vaikeutuu) ja kunnan maksuosuusportailla (0–50 %) noustaan yhä ylemmäs?

    Aluksi on syytä todeta, että Kuntatalousohjelmassa vuosille 2024–2027 on arvioitu, että työttömyysturvaan ehdotetut muutokset alentaisivat kuntien työttömyysetuusmenoon kohdistuvaa rahoitusosuutta yhteensä 6 miljoonalla eurolla vuonna 2027. Arviossa on otettu huomioon hallituksen esityksessä HE 73/2023 vp. työttömyysturvajärjestelmään esitetyt muutokset.

    Hallituksen esityksen HE 73/2023 vp ja kuntien rahoitusvastuun uudistumisen osalta todetaan seuraavaa.

    Vuoden 2025 alusta lukien kuntien rahoitusvastuu työttömyysetuusmenosta uudistuu, ja se laajentuu koskemaan työmarkkinatuen lisäksi peruspäivärahaa ja ansiopäivärahan perusosaa, ja vastuu tulee koskemaan myös työllistymistä edistävien palveluiden ajalta maksettavaa työttömyysetuutta. Kunnan rahoitusvastuu kasvaa portaittain seuraavasti:

Työttömyysetuuspäivät	Kunnan rahoitusosuus työmarkkinatuesta, peruspäivärahasta tai ansiopäivärahan perusosasta	€/kk/työnhakija täydestä etuudesta*
0–100	0 %	0
101–200	10 %	74,18
201–300	20 %	148,35
301–400	30 %	222, 53

401–700	40 %	296,70
701–	50 %	370,88

*Vuoden 2022 tasossa

Muutokset on hyväksytty laeilla 385-387/2023. Taannoisessa hallituksen esityksessä HE 207/2022 vp arvioitiin, että yöttömyysetuuksien rahoitukseen tehtävät muutokset kohdentavat nykyistä suuremman osan työllisyyteen liittyvistä julkisen talouden vaikutuksista kuntien talouteen. Kuntien osuuden työttömyysetuuksien kokonaisrahoituksesta arvioitiin kasvavan vuoden 2019 tason 11 prosentista noin 21 prosenttiin.

Työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentaminen kompensoidaan kunnille täysimääräisesti peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kautta maksettavalla korvauksella. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen lisätään euromäärä, jonka yhteismäärä vastaa työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisesta kunnille koko maan tasolla aiheutuvaa kustannusten lisäystä. Kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvauksena kunnan valtionosuuteen tehdään lisäys, joka vastaa työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisesta kunnalle aiheutuvaa kustannusten lisäystä poikkileikkaustilanteessa.

Mainitut korvaukset määritetään vuoden 2023 poikkileikkaustilanteen mukaisilla työttömyysetuuksien maksatustiedoilla. Korvausten määrittämistä varten tiedot tarkistetaan vuoden 2024 tasolle ja korvauksissa otetaan lisäksi huomioon vuoden 2024 aikana voimaan tulevat työttömyysturvan perusosan suuruuteen säädetyt muutokset[1]. Korvausten kuntakohtaista kohdentumista ei tarkistettaisi jälkikäteen. Korvausten kokonaistaso kuitenkin tarkistettaisiin vuosittain kansaneläkeindeksistä annetun lain mukaisella kansaneläkeindeksillä, jotta niiden taso ei reaalisesti alenisi suhteessa poikkileikkaustilanteeseen. Korvaus olisi toistaiseksi pysyvä elementti osana kuntien peruspalvelujen valtionosuutta. Kunta, joka pystyisi edistämään työttömien työllistymistä ja siten vähentämään työttömyysetuusmenojaan, hyötyisi tästä taloudellisesti.

Hallituksen esityksessä HE 73/2023 vp sisältyvien palkansaajan työssäoloehtoon esitettyjen muutosten voidaan arvioida vaikuttavan kuntien rahoitusvastuuseen seuraavien tilanteiden kautta:

a. Jatkuvaa osa-aikatyötä tekevät henkilöt, joiden työaika on 18 tuntia viikossa tai enemmän, ja jotka nyt täyttävät työssäoloehdon kuuden kuukauden välein. Viikkotyöajan perusteella tällainen osa-aikatyötä tekevä henkilö kerryttäisi myös ehdotettua tuloperusteista työssäoloehtoa, mutta
    i. työssäoloehdon pidentyminen siirtäisi työmarkkinatuelta perus- tai ansiopäivärahalle siirtymistä, jolloin myös kunnan rahoitusvastuun nollaantuminen siirtyy, ja
    ii. se myöhentäisi sitä hetkeä, jolloin perus- tai ansiopäivärahan saajan enimmäisaika alkaisi alusta, jolloin myös kunnan rahoitusvastuu nollaantuisi.
b. Riippumatta siitä, onko työ kokoaikatyötä vai osa-aikatyötä, työttömät, jotka työllistyvät tarkastelujakson aikaan vähintään kuuden kuukauden ajaksi, mutta alle 12 kuukauden ajaksi, jolloin
    i. työssäoloehdon pidentyminen siirtäisi työmarkkinatuelta perus- tai ansiopäivärahalle siirtymistä, jolloin myös kunnan rahoitusvastuun nollaantuminen siirtyy, ja

[1] Hallituksen esityksessä HE 75/2023 vp ehdotetaan, että KEL-indeksin mukaista tarkistusta ei vuonna 2024 tehtäisi työttömyysturvalain mukaisiin etuuksiin.

Jukka Mattila/VM
Ville Heinonen/TEM
Marjaana Maisonlahti/STM

ii. se myöhentäisi sitä hetkeä, jolloin perus- tai ansiopäivärahan saajan enimmäisaika alkaisi alusta, jolloin myös kunnan rahoitusvastuu nollaantuisi.

c. Osin ryhmän b sisään kuuluvat henkilöt, jotka työllistyvät julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaiselle 10 kuukauden mittaiselle palkkatukijaksolle, mikä nykytilassa riittää täyttämään palkansaajan työssäoloehdon (10 kk*75 %=7,5 kuukautta työssäoloehdossa hyväksyttävää työskentelyä), mutta työssäoloehdon pidentymisen vuoksi eivät täyttäisi työssäoloehtoa pelkän palkkatukityöjakson perusteella.

Hallituksen esityksessä HE 73/2023 vp on arvioitu (s. 27 alkaen, käytetyt aineistot Työssäkäyntitilasto, URA-rekisteri, Kelan ja Finanssivalvonnan maksuaineistot), että työssäoloehdon pidentäminen merkitsisi, että poikkileikkaustilanteessa noin 18 000 henkeä saisi työmarkkinatukea ansiopäivärahan sijasta. Vuositasolla määrä olisi suurempi, sillä keskimääräinen ansiopäivärahakauden kesto on reilut 100 maksupäivää. Työmarkkinatuen saajien määrän kasvu perustuu arvioon, jonka mukaan muutos vähentäisi ansiopäivärahan saantia noin 17 prosentilla, ja työttömyysaste olisi 6,7 prosenttia.

Peruspäivärahalta työmarkkinatuelle siirtyvien määrää ei ole arvioitu aineistoperusteisesti. Koska peruspäivärahan saajat ovat keskimäärin nuorempia kuin ansiopäivärahan saajat, ja heillä on lyhyempi työhistoria kuin ansiopäivärahan saajilla, peruspäivärahan sijasta työmarkkinatukea saavien määrä olisi todennäköisesti suhteessa hieman ansiopäivärahan saajia suurempi, hieman yli 6 000 henkilöä.

Yhteensä työssäoloehdon pidentymisen vuoksi työmarkkinatukea työttömyyspäivärahan sijasta saisi siis noin 24 000 henkilöä. Tätä henkilöjoukkoa pienentää se ryhmä, joka täyttäisi työssäoloehdon siksi, että esityksessä ehdotetaan, että työssäoloehdon karttumaperuste muutettaisiin tuloperusteiseksi. Nettona karttumaperusteen muutos merkitsisi, että noin 3 500 henkilöä täyttäisi työssäoloehdon ja saisi perus- tai ansiopäivärahaa työmarkkinatuen sijasta.

Työssäoloehdon pidentämistä koskevan ehdotuksen vaikutusta kuntien rahoitusvastuuseen voidaan arvioida edellä kuvatun ryhmän c osalta seuraavasti:

- TEM rekisteritietojen mukaan valtaosa palkkatukijaksoista on sellaisia, että palkkatukijakson kesto on 10 kuukautta, mikäli työsuhde kestää vähintään tämän ajan. Työnvälitystilaston mukaan reilu 50 prosenttia työllistetyistä on työttömiä työnhakijoita 3 kuukautta palkkatukijakson päättymisen jälkeen.
- Päättyneiden jaksojen määrä vaihtelee vuosittain, enimmillään päättynyt noin 25 000 jaksoa vuodessa.
- Jos näistä puolet olisi kolme kuukautta työttömänä palkkatukijakson jälkeen korkeammalla rahoitusvastuulla verrattuna siihen, ettei rahoitusvastuuta olisi lainkaan, niin kuntien rahoitusvastuulle tulisi 37 500 rahoitusvastuukuukautta enemmän kuin nykyjärjestelmässä. Rahoitusvastuu näiden työttömien kohdalla on edeltävän työttömyyden kestoedellytyksen perusteella arvioituna vähintään 20 prosenttia, useimmiten enemmän (joissakin tilanteissa voi olla alhaisempi, koska JTYPL työttömän käsite ei ole sama kuin TTL:ssä).
- Jos oletetaan korkeammaksi rahoitusvastuuksi 30 %, niin tämän henkilöjoukon osalta työssäoloehdon pidentämisen vaikutus kuntien rahoitusvastuuseen olisi 37 500 * 800 *0,3 = 9 milj. €.

Kyse on hyvin karkeasta arviosta ja todellisuudessa keskimääräinen palkkatukijaksoa seuraava rahoitusvastuu voi olla jopa hieman korkeampi riippuen palkkatukityötä edeltäneen työttömyyden kestosta ja siitä, jatkuuko työttömyys palkkatukityöjakson jälkeen pidempään kuin kolme kuukautta. Toisaalta on kuitenkin syytä huomioida, että laskelman pohjana olevasta 12 500 henkilön ryhmästä osalla voi työssäoloehdon tarkastelujaksolla olla myös muuta, palkkatukijaksoa edeltävää

työssäoloehtoon luettavaa työtä, joka yhdessä palkkatukityöjakson kanssa riittäisi täyttämään työssäoloehdon ja nollaamaan kunnan rahoitusvastuun.

Kuntien rahoitusvastuun osalta rahoitusvastuun kehitykseen vaikuttaa paitsi työssäoloehtoa koskeva reformiehdotus, myös muut hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset, kuten esimerkiksi omavastuuajan pidentäminen ja lomakorvauksen jaksotuksen palauttaminen. Koska hallituksen esityksessä ehdotetaan, että työssäoloehtoa pidennettäisiin, kunnan rahoitusvastuun ns. nollautuminen myöhentyisi nykyisestä. Kysymykseen 2 annetussa vastauksessa on kuitenkin arvioitu olevan mahdollista, että merkittävä osa työllisyysvaikutuksesta syntyisi siitä, että työllistymisen todennäköisyys hyvin varhaisessa vaiheessa työttömyysjaksoa nousee. Jos niiden työttömien, jotka eivät työllisty työttömyyden alkuvaiheessa, keskimääräinen työttömyyden kesto kasvaa, painopiste työttömyysetuuksien rahoitusvastuusta siirtyy kuitenkin valtiolta kuntien suuntaan, ja kuntien vastuu kasvaa.

Lisäksi yleisellä tasolla voidaan todeta, että hallituksen esityksessä ehdotettujen reformien arvioidut positiiviset työllisyysvaikutukset pienentävät työttömyysetuusmenoja, ja tämä vaikutus jakautuu kuntien ja valtion kesken. Jos hallituksen esityksessä HE 73/2023 vp arvioitu työllisyysvaikutus toteutuu, jolloin sanotun työllisyysvaikutuksen myötä työttömiä olisi vähemmän kuin ilman ehdotettuja muutoksia, sekä kunnan että valtion rahoitusvastuu työttömyysetuusmenosta olisi aiempaa pienempi.

12. Kuinka suuria ovat maksuheilahtelut TE24 uudistuksen jälkeen kuntien osalta työttömyyden vaihdellessa suuresti? Joitain euromääräisiä esimerkkejä eri työttömyystasoilla?

Kysymystä suhdannevaikutuksesta on alun perin pohdittu hallituksen esityksessä HE 207/2022 vp. julkisia työvoima- ja yrityspalveluita uudistavan ns. TE2024-esityksen yhteydessä. Esityksessä tarkasteltiin kuntien laajenevan työttömyysturvan rahoitusvastuun vaihtelua suhdannetilanteen mukaan. Kun kysymystä tarkastellaan hallituksen esityksen HE 73/2023 vp ehdotusten näkökulmasta, tarkastelu on aloitettu sen arvioimisesta, vaikuttavatko esityksessä ehdotetut muutokset keskeisellä tavalla kuntien taloudelliseen tilanteeseen.

Huomioiden, että viimeisimpien arvioiden mukaan kuntien kustannusvastuu ansioturvan perusosasta kokonaisuudessaan olisi vuoden 2027 tasossa 98 miljoonaa euroa, voidaan hallituksen esityksen HE 73/2023 vp. osalta arvioida, ettei esitys merkittävällä tavalla muuta sitä kuvaa, jonka esitys 207/2022 vp. kuntien maksuvastuun muutoksista antaa. Kysymyksen 11 kohdalla on tunnistettu kolme ryhmää, joiden osalta työssäoloehdon pidentäminen voi vaikuttaa kuntien rahoitusvastuuseen. Soviteltua työttömyysetuutta saavien määrä on kuitenkin ollut kasvussa jo yli kymmenen vuoden ajan, eikä soviteltua etuutta saavien määrässä ole havaittu merkittäviä muutoksia suhdanteiden muutosten johdosta. Myös määräaikaisten työsuhteiden osuus on ollut kasvussa vuosina 2009-2022 vuosia 2019-2020 lukuun ottamatta. Tätä taustaa vasten niitä työttömien ryhmiä, joiden osalta työssäoloehdon pidentäminen voi vaikuttaa kuntien rahoitusvastuuseen, ei pidettäne erityisen herkkinä suhdannevaihteluille. Tästä seuraa, että työssäoloehdon pidentymisellä voi olla vaikutuksia kuntien rahoitusvastuun vakauteen, mutta vaikutuksen arvioidaan jäävän kokonaiskuvassa vähäiseksi.

Yksittäisten kuntien osalta keskimääräistä suuremmat muutokset ovat kuitenkin mahdollisia, mikäli jokin esityksen seikka koskettaa erityisesti näitä kuntia. Erityisesti pienten kuntien osalta hyvin pienet työttömien lukumäärät voivat vaikuttaa kuntien suhteellisiin etuusmenoihin huomattavasti. Tällaisissa tapauksissa näiden kuntien lähtökohtainen etuuksien rahoitusvastuun vaihtelu on myös suurta samasta syystä johtuen.

Täsmällisempää arviota ei ole mahdollista tuottaa annetulla aikataululla.